

Při změně dosavadního uspořádání péče o dítě nelze rezignovat na zjišťování názoru nezletilého

6.9.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

I. senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Wintr) zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 5. 2023, č. j. 54 Co 207/2022-665, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatelky a druhé vedlejší účastnice na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života a na soudní ochranu podle čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Obecné soudy se zabývaly úpravou poměrů nezletilé vedlejší účastnice (dcery stěžovatelky a prvního vedlejšího účastníka) s rodiči, jejichž spor o péči o nezletilou trvá již několik let. Poté, co rodiče ukončili společné soužití, byla nezletilá rozsudkem Okresního soudu v Příbrami svěřena do péče stěžovatelky a zároveň byl upraven pravidelný styk otce s nezletilou. Stěžovatelka (matka nezletilé) se o tři roky později domáhala zúžení styku otce s nezletilou, otec ve stejnou dobu navrhoval střídavou péči. Ve věci bylo vydáno předběžné opatření, na jehož základě byl otec oprávněn stýkat se s nezletilou vždy v určitou dobu za asistence organizace, která zajišťuje asistovaný styk rodičů s dětmi. Poté rozhodl obvodní soud o návrhu otce (na střídavou péči) tak, že jej zamítl, a upravil styk otce s nezletilou asistovanou formou. Městský soud pak tento rozsudek ve výroku o změně výchovy nezletilé za období do 14. 7. 2023 potvrdil a s účinností od 15. 7. 2023 jej změnil tak, že nezletilou svěřil do péče otce. Svůj odlišný závěr od prvostupňového soudu odůvodnil tím, že na straně stěžovatelky došlo v mezidobí k podstatné změně poměrů, protože především v důsledku práce u dvou zaměstnavatelů přenechala péči o nezletilou na mateřské babičce.

Ústavní stížností se stěžovatelka (matka nezletilé) domáhala zrušení rozhodnutí městského soudu. Ten nezletilou odebral z péče stěžovatelky, ačkoli její výchovné schopnosti nebyly zpochybněny a nezletilá opakovaně projevila a zdůvodnila své přání nebýt v péči otce a stýkat se s ním pouze minimálně.

Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti matky nezletilé a rozhodnutí městského soudu zrušil, neboť porušil právo stěžovatelky a nezletilé na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života a na soudní ochranu podle čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Soud, který hodlá podstatným způsobem změnit dosavadní uspořádání péče o dítě, musí dát účastníkům řízení (tedy i dětem) dostatečný procesní prostor k tomu, aby se k takové možnosti vyjádřili. Pokud rezignuje na zjišťování názoru dostatečně rozumově vyspělého nezletilého (či nepřihlédne k jím vyjádřenému přání), podstatně tím poruší právo účastníků na soudní a jinou právní ochranu.

V posuzovaném případě městský soud zásadně změnil dosavadní výchovné prostředí nezletilé a přes dlouhodobou absenci plnohodnotného kontaktu s otcem ji navzdory její dříve projevené vůli, závěrům znalce a návrhu opatrovníka svěřil do péče otce. Soud se přitom nesnažil nalézt kompromisnější a z hlediska nezletilé citlivější řešení. Protože v rozporu s nejlepším zájmem nezletilé sám nezjišťoval názor dítěte ani nezohlednil odmítavý přístup nezletilé k otci, zatížil své rozhodnutí vadou ústavněprávního rozměru.

Ústavní soud podotknul, že nijak nepředjímá, jakým způsobem má městský soud v dalším řízení rozhodnout. Rozhodnutí Ústavního soudu však otevírá možnost nového projednání věci,

respektujícího základní práva účastníků. Zohlednění nejlepšího zájmu nezletilé se musí projevit v odůvodnění budoucího rozhodnutí, nicméně tento nejlepší zájem se nemusí vždy bezvýhradně shodovat s vysloveným přáním.

Úplně na závěr Ústavní soud upozornil, že vyloučení dovolání v rodinněprávních otázkách (§ 30 zákona o zvláštních řízeních soudních) nepodporuje právní jistotu. Sjednocování judikatury i ochranu základních práv jednotlivců by byl schopen zajistit Nejvyšší soud, který je k tomu jako dovolací soud v občanskoprávních věcech zcela jistě více povolán nežli Ústavní soud.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1609/23 je dostupný zde (533 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/pri-zmene-dosavadniho-usporadani-pece-o-dite-nelze-rezignovat-na-zjistovani-nazoru-nezleteleho>